

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مصاحبه پژوهشی؛

بررسی وضعیت زراعت چوب در ایران

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

۲	* نکات برجسته
۲	* مقدمه و طرح مسئله
۳	* ضرورت و اهمیت توسعه زراعت چوب در کشور
۳	* دلایل اهمیت زراعت چوب
۳	* سابقه زراعت چوب در کشور
۴	* مقایسه وضعیت جنگل کاری ایران با دیگر کشورها مثل ترکیه
۵	* وضعیت زراعت چوب در ایران
۵	* طرح های توسعه زراعت چوب در کشور
۶	* وضعیت سرمایه گذاری در زراعت چوب کشور
۶	* برنامه ها و سیاست های دولت برای توسعه زراعت چوب کشور
۶	* حمایت و تسهیلات دولت برای توسعه زراعت چوب در کشور
۶	* موانع و چالش های توسعه سابقه زراعت چوب در کشور
۷	* راهکارهای جهش تولید چوب در کشور
۸	* رابطه زراعت چوب با کار آفرینی و اشتغالزایی در کشور
۸	* میزان استفاده از فن آوری و شرکت های دانش بنیان در تولید چوب
۸	* پیشنهادات برای توسعه زراعت چوب در کشور
۹	* جمع بندی

- ❖ افزایش مصرف فرآورده‌های چوبی در ایران با افزایش جمعیت و تقاضا، کمبود چوب را تشدید کرده است.
- ❖ یکی از مهمترین و شاید بتوان گفت حیاتی‌ترین راهکارها برای برون‌رفت از بحران تخریب و نابودی بیشتر جنگل‌های باقی مانده کشورمان، زراعت چوب و توسعه آن به ویژه در خارج از جنگل‌ها است.
- ❖ مقایسه جنگل‌کاری کشورمان با دیگر کشورها نشان دهنده وقوف و شناخت کامل آنها به ارزشهای بسیار زیاد جنگل‌ها و نقش انکارناپذیر آن در حفظ و حراست از مسائل زیست محیطی است.
- ❖ از سال ۸۴ به بعد طرح ملی توسعه زراعت چوب در سطح کشور با انعقاد موافقتنامه ملی در قالب کمک‌های فنی - اعتباری به‌طور رسمی به اجرا درآمد.
- ❖ عملکرد طرح زراعت چوب در سال ۱۳۹۷ به میزان ۳۲۳۵,۵ هکتار بوده است به‌نحوی که از اجرای طرح ملی از سال ۸۴ تا سال ۹۷ عملکرد مجموع این سال‌ها، ۸۰۵۸۶ هکتار بوده است. سال ۱۳۹۸ نیز معادل ۱۰۶۰۰ هکتار که جمعا ۹۱۱۸۶ هکتار عملکرد طرح زراعت چوب می‌باشد.
- ❖ طرح‌های توسعه زراعت چوب در کشور شامل: طرح مطالعات و مساحی سطح سنواتی و شناسایی و تعیین مناطق مستعد توسعه زراعت چوب، طرح تولید نهال و طرح عملیات توسعه زراعی می‌باشد.
- ❖ طبق برنامه ششم توسعه، سطحی معادل ۷۵ هزار هکتار کاشت نهال در اراضی و عرصه‌ها برای اجرای طرح توسعه زراعت چوب پیش‌بینی شده است که برای سال ۹۹ در قالب برنامه جهش تولید سطحی معادل ۳۰ هزار هکتار از اراضی عملیات کاشت انجام خواهد شد.
- ❖ جلب مشارکت‌های مردمی برای اجرای طرح‌های زراعت چوب به ویژه در اراضی شخصی با ارائه آموزش‌های لازم و فعالیت‌های ترویجی، خدمات فنی، اعطای تسهیلات بانکی، حمایت‌های بیمه‌ای، معرفی کلن‌ها و ارقام مناسب گونه‌ها، تضمین خرید چوب توسط صاحبان صنایع و ... میسر و محقق می‌شود.

* مقدمه و طرح مسئله

جنگل در پی میلیون‌ها سال تکامل جوامع گیاهی شکل گرفته و انسان‌ها به فراخور نیازهای خود از آنها بهره‌مند شده‌اند. افزایش جمعیت انسانی و متنوع شدن نیازها، تعادل بهره‌برداری از این عرصه را دچار مخاطره کرده است. جنگل در مناطق مختلف دنیا به شدت در معرض تخریب قرار گرفته است. لذا امروزه بیش از پیش به سیاست‌های توسعه پایدار و زراعت چوب توجه می‌شود. طرح توسعه پایدار زراعت چوب، صیانت از جنگل‌های شمال کشور و ممنوعیت بهره‌برداری آن و حفاظت از پوشش گیاهی جنگلی از جمله اقدامات در این زمینه است.

افزایش مصرف فرآورده‌های چوبی در ایران با افزایش جمعیت و تقاضا، کمبود چوب را تشدید کرده است. نیازهای مصرفی کشور یا بایستی از طریق واردات و یا از طریق زراعت چوب تأمین گردد. با توجه به اینکه زراعت چوب یک راهکار عملی در تولید و تأمین چوب برای خودکفائی کشور است؛ باید به منظور توسعه پایدار و استمرار تولید آنها مطالعه و بررسی بیشتر انجام پذیرد. در همین راستا و برای تحلیل و بررسی بیشتر وضعیت زراعت چوب در کشور، مصاحبه‌ای با آقای دکتر کامران پور مقدم، مدیر محترم طرح توسعه زراعت چوب سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور^۱ انجام شده که مهمترین بخش‌های آن در این پژوهش ارائه می‌شود.

^۱ - این مصاحبه در تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۲۲ انجام شده است.

* ضرورت و اهمیت توسعه زراعت چوب در کشور

یکی از مهمترین و شاید بتوان گفت حیاتی‌ترین راهکارها برای برون‌رفت از بحران تخریب و نابودی بیشتر جنگل‌های باقی مانده کشورمان، زراعت چوب و توسعه آن به ویژه در خارج از جنگل‌ها است. با این اقدام می‌توان در اولین مرحله با تولید فراوان چوب و رفع حداقل نیازهای چوبی کشور فرصت کافی برای برنامه‌ریزی‌های بعدی و مقابله با سایر عوامل مخرب داشت؛ عواملی همچون وجود دام در جنگل، حضور جنگل نشینان، قاچاق چوب و غیره که هر یک در تخریب و آسیب رساندن به موجودیت جنگل‌ها نقش بسیار مهمی دارند. در نتیجه این اقدام می‌توان عملیات پرورشی و جنگلداری در جنگل‌های طبیعی و ارزشمند کشورمان را که از اهمیت فراوانی برخوردارند اجرا کرد. در هر صورت برای تأمین چوب مورد نیاز کشور سه گزینه پیش روی ما قرار دارد:

برداشت از جنگل: که با توجه به محدودیت سطح جنگل‌های کشور و مطالب ارائه شده امکانپذیر نیست.
واردات چوب: که با توجه به وضعیت اعتباری کشور و مهمتر از آن مسائل و مشکلات قرنطینه‌ای، برای طولانی مدت قابل اطمینان و برنامه‌ریزی نیست. با این وجود در ابتدا و در کوتاه مدت با اندیشیدن تمهیداتی واردات آن اجتناب ناپذیر است.
زراعت چوب و توسعه آن در کشور: که تنها راه اصولی و اساسی برای تولید چوب مورد نیاز و حفظ جنگل‌های ارزشمند کشور به‌شمار می‌آید.

* دلایل اهمیت زراعت چوب:

لزوم ارتقای سرانه مصرف چوب با توجه به روند رو به شتاب توسعه کشور (افزایش تقاضای فرآورده‌های چوبی در کشور و فاصله تا سرانه مصرف جهانی)
تولید پایدار چوب مورد نیاز کارخانجات و صنایع چوب کشور
دست‌یابی به تأمین پتانسیل مصرف سرانه کشور (با هدف رسیدن به خودکفایی)
وجود موانع و محدودیت‌های موجود در برداشت چوب از سطح جنگل‌های طبیعی کشور بدلیل اجرای طرح تنفس جنگل در برنامه ششم و هفتم و لزوم حفظ ذخایر جنگلی
وجود مشکلات فراروی واردات چوب از نظر تأمین اعتبارات کافی و خطر ورود آفات و بیماری‌های قرنطینه‌ای.
لزوم جلوگیری از برداشت بی رویه و قاچاق چوب از جنگل‌های طبیعی.
کمبود و نوسان قیمت ارز و عدم صرفه اقتصادی و تکنولوژیکی واردات چوب
امکان رویش سالیانه ۲۸ تا ۳۰ متر مکعب چوب در هکتار از طریق زراعت چوب در مقایسه با رویش سالیانه ۵/۲ متر مکعب چوب در هکتار در جنگل‌های طبیعی.
اشتغالزایی در واحدهای صنعتی و جوامع محلی
توان استقرار در شرایط اقلیمی متفاوت و در اراضی کم بازده و سیل‌گیر.
سهولت تلفیق کشت صنوبرها با محصولات زراعی و سهولت تکثیر آن.

دلایل اهمیت زراعت چوب

* سابقه زراعت چوب در کشور

کاشت گونه‌های بومی صنوبر در کشور قدمت دیرینه‌ای دارد و زارعین در کشور با روش‌های کاشت آن آشنایی داشته، در زمین‌های حاصلخیز حاشیه رودخانه‌ها، نهرها و همچنین اطراف خانه‌ها و مزارع، اقدام به کشت انبوه این درختان نموده، بخش قابل توجهی از نیاز به چوب خود را از این درختان تأمین می‌کنند.

گونه‌های خارجی اصلاح نژاد شده صنوبر در ایران از حدود ۴۰ سال پیش عمدتاً در شمال کشور و به صورت پراکنده در دیگر مناطق کشور وارد شد و البته اکالیپتوس هم در حدود اوایل قرن حاضر به ایران وارد شده است.

واگذاری اراضی ۱۰ هکتاری به برخی افراد و صنوبر کاری در شمال ایران پس از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع در سال ۱۳۴۱.
برگزاری اجلاس بین‌المللی صنوبر در سال ۱۳۴۴ شمسی در تهران و همزمان اقدام به واردات گونه‌های جدید صنوبر جهت آزمایش و ترویج کاشت آن در مناطق مستعد.
توجه ویژه به توسعه سطح زیر کشت گونه‌های سریع‌الرشد چوبده با هدف کاهش فشار بر جنگل‌های طبیعی و تامین مواد اولیه چوبی از برنامه اول توسعه بعد از انقلاب.
اجرای طرح طوبی با ارائه سیاست‌های حمایتی مانند وام‌های مدت‌دار و نهاده‌های رایگان به منظور جلب مشارکت مردم همراه با توسعه فضای سبز و اشاعه فرهنگ درختکاری و اجرای طرح‌های مشارکت مردمی در طول برنامه سوم و چهارم.
اجرای طرح توسعه زراعت چوب در قالب موافقتنامه ملی در قالب کمک‌های فنی و اعتباری از سال ۱۳۸۴ تاکنون.

*** مقایسه وضعیت جنگل کاری ایران با دیگر کشورها (ترکیه)**

طبق آخرین آمار، اراضی جنگلی کشور ترکیه طی ۱۲ سال اخیر با ۹ میلیون هکتار افزایش به ۲۲ میلیون هکتار رسید؛ یعنی از ۱۴/۸ درصد مساحت جنگل نسبت به سطح کل کشور به ۲۸ درصد ارتقا پیدا کرده است. مدیرکل جنگلداری کشور ترکیه اظهار داشته که «در ترکیه سالانه به طور میانگین ۲۵۰ میلیون نهال کاشته می‌شود». وی با تأکید بر اینکه ترکیه جزو نادر کشورهایی است که میزان اراضی جنگلی خود را افزایش داده است، اظهار داشته که «ترکیه ارزش جنگل‌های خود را می‌داند. با کاشت نهال بر میزان اراضی جنگلی خود می‌افزاید و از جنگل‌های موجود در برابر خطرات محیطی محافظت می‌کند». در کشور ترکیه سالانه ۲۰ میلیون مترمکعب چوب تولید می‌شود (بیش از سه برابر تولید در کشور ما) و حدود یک سوم آن تولید چوب صنوبر است. همچنین طبق توافق با وزارت آموزش ترکیه از ۲۰۰۳ میلادی سالانه ۱۵ میلیون نهال توسط دانش‌آموزان کاشته می‌شود.

اگر تحقیقات خودمان را با وضعیت تحقیقات صنوبر در کشور ترکیه مقایسه کنیم. این کشور با مساحت ۷۷۸ هزار کیلومتر مربع کمتر از نصف کشور ما وسعت دارد. اراضی جنگلی ترکیه ۲۲ میلیون هکتار یعنی ۲۸ درصد مساحت این کشور را تشکیل می‌دهد. سطح صنوبر کاری ترکیه هم ۱۵۰ هزار هکتار بوده و تحقیقات صنوبر آن از دهه ۶۰ میلادی و با تأسیس مؤسسه تحقیقات صنوبر در شهر ازمیت شروع شده است. نکته قابل توجه اینکه ۶۰ هزار هکتار از صنوبر کاری‌های این کشور با ارقام اصلاح شده بومی و ۹۰ هزار هکتار دیگر با ارقام اصلاح شده وارداتی یا خارجی صنوبر انجام می‌شود که از طریق نتایج فعالیت‌های تحقیقاتی و توسط مؤسسه تحقیقات صنوبر ترکیه ارائه شده است. تولید سالانه چوب از این طریق بالغ بر ۶ میلیون مترمکعب است. کشوری که از نظر جنگل مثل ما در مزیقه و بحران نیست، با این وجود با تمام توان و انرژی برای تحقیقات زراعت چوب و مهمتر از آن پیاده کردن کامل نتایج تحقیقات در اجرا برنامه‌ریزی کرده و موفق نیز بوده است.

مقایسه جنگل کاری کشورمان با دیگر کشورها نشان دهنده وقوف و شناخت کامل آنها به ارزش‌های بسیار زیاد جنگل‌ها و نقش انکارناپذیر آن در حفظ و حراست از مسائل زیست محیطی است. متأسفانه در کشور ما اشراف و آگاهی کامل به اهمیت زراعت چوب در حفظ جنگل‌ها یا شاید اهمیت و ارزش خود جنگل‌های طبیعی نیز برای مسئولان مربوط هنوز کامل مشخص نیست. چون در غیر این صورت برنامه‌ریزی منسجم و ایجاد تشکیلی پایدار برای رفع مشکلات در این زمینه با داشتن کمی اراده و عزم راسخ می‌تواند جواب‌گوی رفع بسیاری از چالش‌های منابع طبیعی کشورمان باشد.

* وضعیت زراعت چوب در ایران

نتایج بررسی‌ها و مطالعات سازمان‌های اجرایی و بخش‌های تحقیقاتی کشور بیانگر آن است که سطوح فعلی زراعت چوب در کشور فقط حدود ۲۵ درصد اراضی مستعد و مناسب برای صنوبرکاری را در بر گرفته و در حدود ۷۵ درصد بقیه به کار گرفته نشده است. در صورت برنامه‌ریزی صحیح، مدون، پیگیری و نیز اتخاذ راهکارهای مناسب و علمی می‌توان با استفاده از این توانایی‌ها و قابلیت‌ها، سطوح زراعت چوب کشور را طی یک برنامه ۲۰ ساله تا ۵۰۰ هزار هکتار و به تبع آن میزان تولید چوب کشور را تا ۱۲,۵ میلیون مترمکعب در سال افزایش داد. در گذشته دولت به طرق مختلف از این فعالیت‌ها حمایت کرده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که سطح زراعت چوب در کشور تا قبل از برنامه چهارم توسعه حدود ۱۵۰ هزار هکتار بوده که از این میزان ۵۵ هزار هکتار در استان‌های شمالی کشور (۵ هزار هکتار اکالیپتوس، ۵۰ هزار هکتار صنوبر) و ۹۵ هزار هکتار در استان‌های خارج از شمال (۲۵ هزار هکتار اکالیپتوس، ۷۰ هزار هکتار صنوبر) موجود بوده است. لذا از سال ۸۴ به بعد طرح ملی توسعه زراعت چوب در سطح کشور با انعقاد موافقتنامه ملی در قالب کمک‌های فنی - اعتباری به طور رسمی به اجرا درآمد.

شایان ذکر است با توجه به اینکه مشارکت در بخش منابع طبیعی عبارت است از دخالت دادن مردم در فرآیند تصمیم‌گیری و اجرای طرح‌های توسعه و سهم کردن آنها از منافع و مداخله آنها در ارزیابی این گونه طرح‌هاست. لذا اجرای برنامه توسعه زراعت چوب کاملاً مردمی و خصوصی است، البته پشتیبانی‌ها و ارائه اهرم‌های حمایتی و تشویقی دولتی برای اقتصادی کردن عملیات الزامی است، زراعت چوب از جمله فعالیت‌های اجرایی در سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری می‌باشد که دارای ظرفیت مشارکت‌پذیری بالا و توان ارتقای معیشت جوامع محلی و روستایی را دارد. از طرفی برای تقویت ظرفیت اجرایی برنامه، مشارکت بخش صنایع چوب به‌عنوان مصرف‌کننده اصلی چوب از اهرم‌های موثر در توسعه زراعت چوب می‌باشد، به همین خاطر و با هدف افزایش بسته‌های حمایتی در سال ۱۳۹۶ برای اولین بار و با مشارکت بخش صنایع چوب اقدام به برنامه‌ریزی و تولید نهال‌های گونه‌های سریع‌الرشد چوبه در نهالستان‌های تحت پوشش در برخی استان‌ها گردید.

عملکرد در سال ۹۷ سطح ۳۲۳۵,۵ هکتار بنحوی که از اجرای طرح ملی از سال ۸۴ تا سال ۹۷ عملکرد مجموع این سال‌ها ۸۰۵۸۶ هکتار بوده است. و سال ۹۸ معادل ۱۰۶۰۰ هکتار که جمعا ۹۱۱۸۶ هکتار عملکرد طرح زراعت چوب می‌باشد. لازم به ذکر است که در طرح ملی زراعت چوب برنامه ششم توسعه کشور با سطح برنامه ۷۵۰۰۰ هکتار برای طرح پیش‌بینی شده است. لازم به ذکر است قبل از سال ۸۴ مجموعاً ۱۵۰ هزار هکتار عملیات کاشت و برداشت زراعت چوب در سراسر کشور انجام شده است.

* طرح‌های توسعه زراعت چوب در کشور

طرح اجرایی شامل:

- ✓ طرح مطالعات و مساحی سطح سنواتی و شناسایی و تعیین مناطق مستعد توسعه زراعت چوب شامل دو پروژه:
 - ❖ پروژه مطالعات بررسی وضع موجود از نظر کمی و کیفی زراعت چوب کشور
 - ❖ پروژه شناسایی و تعیین مناطق توسعه زراعت چوب در کشور
- ✓ طرح تولید نهال شامل دو زیر پروژه:

❖ پروژه تولید قلمه استاندارد با همکاری موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع

❖ پروژه تولید نهال

✓ طرح عملیات توسعه زراعی: در این طرح و پس از ابلاغ این برنامه هر استان باید به استناد نقشه‌های دقیق کاداستر و به تفکیک اراضی شخصی، ملی و دولتی تمهیدات لازم کاشت را فراهم آورد.

*** وضعیت سرمایه گذاری در زراعت چوب کشور**

علاوه بر وزارت صنعت، فعالان صنایع چوب و تولیدکنندگان هم ذی نفعان این طرح هستند که می‌توانند به عنوان بخش خصوصی سرمایه گذاری کنند با توجه به افزایش قیمت چوب امروزه جاذبه زیادی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی وجود دارد و با برآورد انجام شده سود خالص تولید چوب در هر هکتار سالانه حدود ۸۰ میلیون تومان برآورد می‌شود.

*** برنامه ها و سیاست‌های دولت برای توسعه زراعت چوب کشور**

طبق برنامه ششم توسعه، سطحی معادل ۷۵ هزار هکتار کاشت نهال در اراضی و عرصه‌ها برای اجرای طرح توسعه زراعت چوب پیش‌بینی شده است که برای سال ۹۹ در قالب برنامه جهش تولید سطحی معادل ۳۰ هزار هکتار از اراضی عملیات کاشت انجام خواهد شد.

*** حمایت و تسهیلات دولت برای توسعه زراعت چوب در کشور**

از آنجایی که طرح ملی زراعت چوب در قالب مبادله موافقتنامه ملی از سال ۱۳۸۴ به طور رسمی شروع به فعالیت اجرایی خود نموده است و از جمله طرح‌های اقتصادی جوان کشور محسوب می‌شود و اهداف بسیار متنوعی را نیز دنبال می‌نماید، به منظور دستیابی پایدار و مستمر به اهداف لحاظ شده در این طرح و حفظ و صیانت از جنگل‌های طبیعی کشور و توسعه سرانه فضای سبز کشور، نیازمند حمایت‌های مختلف و متنوعی در جهت تشویق کشت کاران گونه‌های سریع‌الرشد چوبده می‌باشد. لذا بر این اساس نیاز به ارائه راهکارهای تشویقی برای این منظور بوده که برخی از این راهکارها به قرار زیر است:

ارائه تسهیلات ارزان بانکی در قالب اعتبارات شامل وجوه اداره شده

تأمین و تخصیص اراضی ملی مستعد جهت توسعه زراعت چوب

تأمین نهال‌های رایگان ارقام اصلاح شده و سریع‌الرشد صنوبر برای کشتکاران

ارائه خدمات فنی - کارشناسی از طرف سازمان متبوع به کشتکاران

همکاری با صندوق بیمه محصولات کشاورزی جهت بیمه نمودن عرصه‌های زراعت چوب

ترغیب و تشویق صنایع چوب کشور برای ارائه تضمین خرید و تأمین چوب مورد نیاز خود از کشتکاران طرف قرارداد

ترویج فرهنگ کشت تلفیقی (اگروفارستری) در طرح برای تقویت بنيه مالی کشتکاران

حمایت از توسعه و تولید کشت ارقام اصلاح شده گونه‌های سریع‌الرشد چوبده

*** موانع و چالش‌های توسعه زراعت چوب در کشور**

این عوامل عبارتند از:

نبود تشکل تخصصی تامین مواد سلولوزی بر پایه زراعت چوب.
کمبود برنامه‌های آموزشی برای فرهنگ سازی زراعت چوب در مناطق مستعدی که سابقه زراعت چوب ندارند.
ناآشنایی کشتکاران با اصول صحیح و فنی کاشت، داشت و برداشت منطبق با نظریه‌های جدید محققین.
ناکافی بودن فعالیت‌های تحقیقاتی در راستای تامین نهال‌های اصلاح شده و ارائه الگوی مطلوب کشت.
بروز خشکسالی‌های مکرر و تاثیر آن بر منابع آبی و عدم معرفی روش‌های آبیاری مطلوب به کشتکاران.
ناکارآمد بودن رابطه عرضه و تقاضا و نبود ارتباط منطقی بین تولید کنندگان چوب.
وجود بازار قاچاق و کانال‌های غیر رسمی تامین چوب که باعث عدم دستیابی به آمار واقعی تولید و مصرف چوب در کشور شده است.
فقدان تنوع در ارقام و کلن‌های اصلاح شده و زودبازده در بین درختان صنوبر، اکالیپتوس، پائولونیا و کاج برای انواع اقلیم و منابع خاکی
عدم توسعه و تکثیر مطلوب ارقام اصلاح شده موجود با توجه به نیازهای روزافزون کشتکاران به این امر.
محدودیت منابع آبی در اراضی مناسب ملی جهت اجرای طرح زراعت چوب
عدم همراهی آب و فاضلاب کشور برای تخصیص پساب برای زراعت چوب با آب غیر متعارف

* راهکارهای جهش تولید چوب در کشور

در طرح «۹ در ۹۹» که ۹ محور اصلی سازمان در سال جاری مورد توجه و هدف‌گذاری قرار گرفته، طرح ملی توسعه زراعت چوب یکی از شاخص‌های مهم آن است. سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری در راستای جهش تولید، هدف‌گذاری استحصال و تولید یک میلیون مترمکعب چوب و توسعه زراعت چوب در سطح ۳۰ هزار هکتار را در دستور کار قرار دارد. عرصه‌هایی که زراعت چوب در آن انجام می‌شود یا ملی است و یا غیر ملی که در بخش ملی سازمان جنگل‌ها وظیفه دارد علاوه بر فرهنگ سازی و تأمین نهال، شرایط تضمین خرید چوب را برای زارعان و تولیدکنندگان چوب فراهم کند. در این عرصه‌ها اولویت نخست استفاده از ظرفیت نهالستان‌های موجود است که در حال حاضر به نظر می‌رسد که از حداقل ظرفیت‌های آن برای تولید نهال استفاده می‌شود.

✓ اقدامات صورت پذیرفته در این راستا:

هماهنگی با کارفرمایان صنایع چوب جهت تضمین خرید زراعت چوب و همچنین تولید نهال در قالب تفاهم نامه مشارکتی در نهالستان‌های دولتی.
مکاتبه با مدیرعامل آب و فاضلاب کشور و استانداران جهت اجرای زراعت چوب با آب‌های غیرمتعارف (در استان‌هایی که بارندگی کم است استفاده از رودخانه‌های دائمی و آب‌های نامتعارف در دستور کار قرار گرفته که در حاشیه مراکز تصفیه فاضلاب‌ها هستند و برای توسعه چوب مناسب‌اند).
هماهنگی با سازمان تحقیقات و آموزش و ترویج کشاورزی جهت اجرای زراعت چوب در مراکز تحقیقاتی.
ابلاغ موافقت نامه کمک‌های فنی و اعتباری چوب در سال جاری جهت دریافت تسهیلات بانکی.
تشکیل شورای سیاستگذاری مرکزی با ریاست وزیر جهاد کشاورزی و متناظر آن تشکیل شورای سیاستگذاری در استان‌ها با ریاست رییس سازمان جهاد کشاورزی.

*** رابطه زراعت چوب با کار آفرینی و اشتغال‌زایی در کشور**

زراعت صنعتی چوب موجب افزایش اشتغال و تامین نیاز صنایع سلولزی استان می‌شود ضمن اینکه درختکاری در اراضی ملی فاقد پوشش جنگلی نه تنها موجب صیانت از دامنه جنگلی استان می‌شود بلکه نیاز چوبی کارخانه‌ها را نیز تامین می‌کند. زراعت چوب امری زمان بر است که تقریباً پنج سال پس از کشت نهال به ارزش اقتصادی می‌رسد و در دو سه سال اول دو راه وجود دارد، یکی آن که از طریق واردات نیاز را تامین کنیم که آن هم حساسیت‌های خاص خود را دارد، راه دوم کشت علوفه در پای نهال کاری در سال‌های اول و کسب درآمد است.

در هر هکتار زراعت چوب برای دو نفر به صورت مستقیم شغل ایجاد می‌شود که رقم قابل توجهی است. در شرایطی که بیکاری عمده‌ترین مشکل کشور است و گره‌گشایی از آن در رأس سیاست‌های دولت قرار دارد، می‌خواهیم کاری بکنیم که هم اشتغال و تولید ایجاد شود و هم تولید ناخالص داخلی را افزایش دهد. چوبی که با این روش تولید می‌شود، تبدیل به کالایی با ارزش افزوده بالا شده و در نتیجه سبب جلوگیری از خروج ارز از کشور و رونق بازار می‌شود. به این مزایا باید منافع درختکاری از نظر محیط زیستی (به عنوان مثال تلطیف هوا، ترسیب کربن و تولید اکسیژن) را نیز افزود که اگر قیمت گذاری شود، نتایج بسیار قابل توجه خواهد بود. با توجه به وسعت کشورمان و اقلیم‌های مختلفی که داریم، باید روی پای خودمان بایستیم و بتوانیم نیاز چوبی خود را خودمان تأمین کنیم. البته در کوتاه مدت بخشی از چوب لازم می‌تواند از راه واردات تأمین شود، اما در بلندمدت باید به فکر تأمین آن از راه زراعت چوب بود. به‌طور قطع این موضوع نیازمند همکاری مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور است تا نتایج پژوهش‌های ارزشمندی را که در ارتباط با شناسایی و معرفی گونه‌های سریع‌الرشد مناسب برای اقلیم‌ها و اراضی مختلف انجام داده در اختیار بخش صنعت قرار دهد.

*** میزان استفاده از فن آوری و شرکت‌های دانش بنیان در تولید چوب**

متأسفانه سابقه همکاری وجود ندارد اما اخیراً با شرکت دانش بنیان گروه وستا در استان البرز هماهنگی برای اجرای ایده نوآورانه کشت گونه میسکانتوس در اراضی بیابانی آغاز شده است.

*** پیشنهادهایی برای توسعه زراعت چوب در کشور**

- ❖ جلب مشارکت‌های مردمی برای اجرای طرح‌های زراعت چوب به‌ویژه در اراضی شخصی با ارائه آموزش‌های لازم و فعالیت‌های ترویجی، خدمات فنی، اعطای تسهیلات بانکی، حمایت‌های بیمه‌ای، معرفی کلن‌ها و ارقام مناسب گونه‌ها، تضمین خرید چوب توسط صاحبان صنایع و ... میسر و محقق می‌شود.
- ❖ کمیسیون ملی صنوبر باید مجدداً احیا و نقش بیشتری ایفا نماید.
- ❖ به کارگیری نیروی انسانی دانش آموخته برای تولید نهال و اجرا
- ❖ معرفی و تکثیر ارقام اصلاح شده از گونه‌های تند رشد چوبی در کشور
- ❖ معرفی بازار مناسب خارجی در پیرامون کشور (کشورهای با پوشش کم)
- ❖ اصلاح دیدگاه‌ها و بینش‌های سیاست‌گذاری مبتنی بر برنامه استحصال چوب از طریق توسعه زراعت چوب
- ❖ حمایت تسهیلات اعتباری و نهاده‌ها از توسعه کشت
- ❖ حمایت تسهیلات اعتباری و نهاده‌ها از تولید نهال و قلمه
- ❖ حمایت قانونی برای ضمانت خرید تولیدات و بهبود رابطه تولید کننده و بخش صنعت
- ❖ حمایت قانونی از راه اندازی شکل‌های صنفی تولید چوب
- ❖ مقررات و راهکارهای اجرایی تسهیلات حمل و نقل چوب آلات

- ❖ حمایت‌های فنی و اعتباری برای توسعه زراعت چوب
- ❖ تامین پساب و آب غیر متعارف در عرصه مناسب در خارج از رویشگاه‌های جنگلی

*** جمع بندی**

یکی از مهمترین و شاید بتوان گفت حیاتی‌ترین راهکارها برای برون رفت از بحران تخریب و نابودی بیشتر جنگل‌های باقیمانده کشورمان زراعت چوب و توسعه آن به‌ویژه در خارج از جنگل‌ها است. با این اقدام می‌توان در اولین مرحله با تولید فراوان چوب و رفع حداقل نیازهای چوبی کشور فرصت کافی برای برنامه‌ریزی‌های بعدی و مقابله با سایر عوامل مخرب داشت؛ عواملی همچون وجود دام در جنگل، حضور جنگل‌نشینان، قاچاق چوب و غیره که هر یک در تخریب و آسیب رساندن به موجودیت جنگل‌ها نقش بسیار مهمی دارند. در نتیجه این اقدام می‌توان عملیات پرورشی و جنگلداری در جنگل‌های طبیعی و ارزشمند کشورمان را که از اهمیت فراوانی برخوردارند اجرا کرد.

در خاتمه قابل ذکر است که حفظ جنگل‌های کشور در نخستین گام تنها از طریق تولید چوب و توسعه زراعت آن در کشور امکانپذیر است. توسعه زراعت چوب در کشور در صورتی قابل تحقق خواهد بود که هماهنگی و همکاری بین ارگان‌های مختلف و ذیربط اجرایی، تحقیقاتی، آموزشی، ترویج، صنایع، بازرگانی، بیمه محصولات کشاورزی و ... به‌وجود آمده باشد تا فعالیت‌های توسعه زراعت چوب در کشور در یک کانال واحد و صحیح سوق داده شده و تحت ریاست واحد نیز برنامه‌ریزی شود.

برپوش
حرمی
معاونت‌های
صدا و سیما

